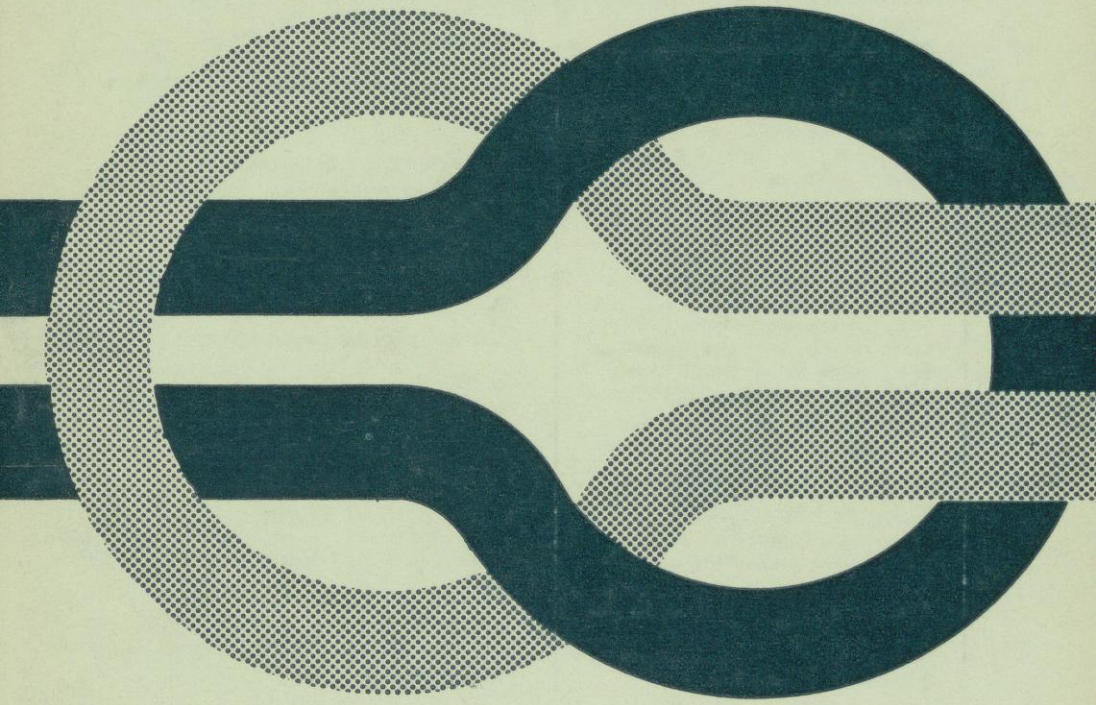
UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I OSLO

20. årg. - 1974 - Nr. 5

Rapport

SAMORDNINGSRÅDET FOR
ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE



Rapport (tidl. Hjertebladet)

UTGIVER: SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
SEKRETÆR: ADVOKAT KAARE JONSBERG, TORGGATEN 10, OSLO 1

Redaktør: Ruth Erlandsen

Redaksjonskomité: — Karl Bredal — Alfhild Hansson — Else Hansson — Knut Werner

Henvendelser angående abonnement og adresseforandringer skjer til forretningsføreren **Gunvor Heier, Postboks 167, 1324 Lysaker.**

Innbetaling for abonnement til **postgirokonto nr. 9473, bankgirokonto nr. 6088.05.01081** eller til forretningsføreren. Bladet kommer med 6 nummer i året. Kontingenten er kr. 15,— pr. år.

Henvendelser ang. annonser og betaling for disse skjer til **Aug. Hanssens Forlag, Ø. Slottsgt. 5, II etg., Oslo 1.** Bankgiro nr. 7001.05.01928.

Manuskripter til «Rapport» sendes redaktør **Ruth Erlandsen, Kirkeveien 44, Oslo 3.**

Følgende organisasjoner er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge:

Det Norske Diakonforbund
Nasjonalforeningen for Folkehelsen
Norges Bondekvinnelag
Norges Husmorforbund
Norges Røde Kors
Norsk Lærerlag
Norsk Folkehjelp
Norske Kvinners Sanitetsforening
Åndssvakesakens bestyrerforening
Skolestyrerkollegiet ved skoler for psykisk utviklingshemmede
Forbund av pedagogisk personale for psykisk utviklingshemmede

I DETTE NUMMER:

Handlingsprogram fra Regjeringen
Omsorg i utkant-Norge
To blad «RAPPORT»
Støtte til forskning
Nytt fra Samordningsrådet
Den årlige idrettslederkonferansen
Betaling av kontingent
Landskonferanse etterlyser yrkesopplæring og jobber
De byggende damer ved Randsfjorden
Fra trontalen
Mer om standard romprogram
Til sengs 7 timer mer enn nødvendig
Med eller uten eksamenspapirer Av Ole B. Snähre
50 000 til forskningen
STUI-kurs om motorisk trening
Klienter i rekkehus-kollektiv
Honnør fra foreldrehold
Landet Rundt

Fem nye byggeår og 25 mill. kr. ekstra

Handlingsprogram fra Regjeringen

I en proposisjon som passerte statsråd fredag 11. oktober, la Regjeringen fram en aksjonsplan i seks punkter for å bedre forholdene for de psykisk utviklingshemmede.

Handlingsprogrammet har vært bebudet av sosialminister Tor Halvorsen, som peker på at «Gro-saken» har bidratt til å fremskynde de konkrete tiltak.

Regjeringen foreslår at den gunstige låne- og avdragsordning for byggeprosjekter i åndssvakeomsorgen forlenges med ytterligere fem år, og at det bevilges 25 millioner kroner ekstra til bygningsmessige arbeider.

En forlengelse av overgangsordningen for byggeprosjekter har gjentatte ganger vært påpekt som ønskelig og nødvendig av Samordningsrådet for åndssvakesaken. Både i fjor og i år gikk det innstendige henstillinger fra årsmøtet til Sosialdepartementet, Regjeringen og stortingets sosialkomité som saken.

Fra årsmøtet i mai i år ble det bl.a. pekt på at byggeprosjekter for en stor del har stått i stampe i påvente av godkjenning av fylkenes helseplaner, som har tatt lenger tid enn beregnet.

I proposisjonen minner Regjeringen om at Sosialdepartementet senere vil legge fram en stortingsmelding, der det med utgangspunkt i Lossius-utvalgets innstilling vil trekke opp retningslinjer og målsettinger for den videre utbygging av helsevernet for psykisk utviklingshemmede.

Aksjonsplanen i seks punkter ser slik ut:

Den gunstige låne- og avdragsordning for bygging av institusjoner på denne sektoren foreslås å gjelde for ytterligere fem år. Etter sykehusloven skulle ordningen brukes i perioden 1970—75.

25 mill. kroner bevilges ekstraordinært som delvis tilskudd til fylkenes finansiering av bygningsmessige arbeider ved de institusjoner der forholdene for pasientene er dårligst.

Ordningen med tilsynsutvalg for helsevernet for psykisk utviklingshemmede utvides.

Omsorg i utkant-Norge

— Vi som sitter i storbyer og tettsteder synes at de psykisk utviklingshemmede stort sett får bra med tilbud. Jeg sa — stort sett. Hvor mange av dere har snakket med folk som bor på landsbygda, langt fra tettsteder? spør bestyrer Tormod Larsen ved Fossheim treningsverksteder i nr. 3 av «Fossheimposten». — Prøv å snakke med dem, foreslår han:

«Hør hvordan de må løse alle problemer alene. Hør hvordan de med velskrevet skolelov, menneskerettserklæringer og likhet for loven har gått den ene kanossagang etter den andre og blir møtt av glatte smil og talemåter, uten resultater. Det er da en oppdager at en er Jørgen Hattemaker.

Ved slike anledninger kan en spørre seg om en bare skal sitte og vente på at politikere og det som kalles myndighetene skal oppfylle sine store ord, eller skal vi godta veldedighet? Jeg godtar det som mange kaller veldedighet. Mens gresset gror dør kua!

For meg er det viktigere at «kua» lever. Å være sta og tro at alle løfter skal oppfylles, kaller jeg å være blåøyd. Jeg tror heller ikke at de som skal oppfylle lovenes intensjoner blir verre av at det private initiativ reiser institusjoner. De kan nesten ikke bli verre på enkelte steder.

Quo vadis — omsorg? Kanskje det er på tide å tenke alvorlig på å ta veien ut til småstedene. Til de som i dag er på fortvilelsens rand. Til utslitte mødre. Til psykisk utviklingshemmede som ikke vet at også de har krav som må oppfylles?»

Det skal ydes statstilskudd til kurs og møtevirksomhet som kan bidra til en systemaitsk opplæring av personalet i sektoren, og det settes i gang intern opplæring ved institusjonene.

Organisasjons- og arbeidsforholdene skal analyseres med sikte på en riktigst mulig personelldisponering.

Gjeldende regelverk skal gjennomgåes med sikte på å få fastlagt klarest mulig ansvarsforholdene, samtidig som klientenes rettsvern søkes styrket.

To blad «RAPPORT»

SAMORDNINGSRÅDET PROTESTERER

«RAPPORT»s påpasselige forretningsfører begynte i september å få postmeldinger om adresseforandringer for et tidsskrift som hun ikke var ansatt for å ta seg av. Det var Postverket selv som hadde utstyrt eksemplarene av det andre bladet med «RAPPORT»s returadresse. Forvirringen syntes altså å være fullstendig.

Forretningsfører Gunvor Heier tok omgående saken opp med Postverket, der hun fikk opplyst at bladet «Bedriftsøkonomisk Informasjon» hadde lansert seg selv under navnet «Rapport» uten å ha kontaktet Postverket på forhånd. Bladet hadde nylig fått opplyst i Handelsregisteret at man kunne benytte det nye navnet, som også ble registrert hos styret for Det industrielle rettsvern.

I Postverket har imidlertid Samordningsrådets blad vært registrert under navnet «RAPPORT» i to år. Det første nummer av det tidligere «Hjertebladet» under navnet «RAPPORT» var nr. 1 i 1973. Til NTB opplyser bladsjef Bjørn Stornæs i Oslo postdistrikt at han på bakgrunn av misforståelsen har tatt spørsmålet opp med Postdirektoratet for å få et bedre samarbeid mellom Postverket og styret for Det industrielle rettsvern.

Det foreløbige resultat i navnesaken er at det tidligere «Bedriftsøkonomisk informasjon» nå skal hete «Økonomisk Rapport». I det første nummer av bladet er imidlertid forsiden trykt med «økonomisk» i mini-bokstaver og «rapport» som det helt dominerende navn.



To blad «RAPPORT» skaper forvirring, men det er Samordningsrådets blad som har retten til navnet.

Samordningsrådets sekretær, advokat Kaare Jnøsberg har i en skriftlig henvendelse til bladets redaktør bedt om at titelen blir endret slik at forskjellen mellom de to blad-navn blir helt tydelig. Også bladsjef Stornæs har bedt om at bladet sørger for å få mer balanse mellom de to ordene i tittelen.

STØTTE TIL FORSKNING I SKOLE OG SAMFUNN

Integrering av funksjonshemmede i grunnskolen og forholdet mellom spesialundervisning og funksjonshemmedes muligheter i samfunnet, hører med til de problemområder som det kan bevilges skoleforskningsmidler til i 1975.

Kirke- og undervisningsdepartementet har utlyst at det kan søkes om midler til skoleforskning og utviklingsarbeid i 1975. Det heter i utlysningen at «departementet vil særlig legge vekt på forskningsprosjekt som kan klarlegge konsekvensene av skolepolitiske tiltak på ulike områder».

Ved Skoleforskningskontoret får «Norsk Skoleblad» opplyst at det i alt er ni områder som departementet er mest villig til å bruke de bevilgede midler til skoleforskning på. To av områdene angår særlig funksjonshemmede:

Oppfølging av tiltak for integrering av funksjonshemmede i grunnskolen.

Prosjekter på dette område bør kunne belyse hvilke følger integrasjon av spesialskoleelever i vanlige grunnskoler har, og hvilke problemer som oppstår.

— Hvordan utvikler denne integreringsprosessen seg og hva betyr den reelt for de integrerte elevene?

— Hvilke reaksjoner får man blant foreldre, lærere, andre elever?

Undersøkelser av forholdet mellom spesialundervisning og funksjonshemmedes muligheter i samfunnet.

Det er behov for mer kunnskap om hva som skjer med forskjellige grupper av elever som tidligere har gjennomgått spesialundervisning.

— Hvilke typer av problemer møter disse elevene i samfunnslivet?

— Hvilke konsekvenser kan dette få for opplegget av spesialundervisningen?

!

Guttene i Lia, en solid arbeidsgjeng med stor innsikt i husdyrhold og jordbruk, skulle på ferietur til «Solgården» i Spania. Peder Carl måtte skaffe seg nytt pass, det gamle var foreldet. I rubrikken for Stilling sto det «student» i det gamle passet. Det passet da ikke lenger, men hva skulle han skrive nå?

En av kameratene ville hjelpe ham:

— Det er da fjøsgutt du er.

Peder Carl smakte på forslaget et ørlite sekund.

— Jeg tror jeg setter cand. jur., sa han.

Nytt fra Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge

Fra Norsk Sykepleierforbund er det kommet forespørsel om medlemsskap i Samordningsrådet for åndssvakesaken. Arbeidsutvalget har enstemmig vedtatt å anbefale for Samordningsrådets årsmøte neste år at Sykepleierforbundet blir opptatt som medlem.

*

Samordningsrådets Institusjonsutvalg holder sin årskonferanse i Kristiansand S. 18.—20. oktober. Foredragsholdere er bl.a. professor K. Lange-Andersen, stortingsrepresentant Kåre Kristiansen og overlege Chr. Lohne Knudsen. Stoff fra konferansen kommer i nr. 6 av «Rapport».

*

Samordningsrådets arbeidsutvalg og underutvalg skal samles til informasjonsmøte på Klækken Turisthotell ved Hønefoss i dagene 22.—24. november.

DEN ÅRLIGE IDRETTS-LEDERKONFERANSEN

for idrettslærere og instruktører innenfor åndssvakeomsorgen vil i år bli holdt på SAS Hotel Royal i Bodø i dagene 21.—25. oktober.

Det er Statens Ungdoms og idrettskontor som arrangerer konferansen for sjette gang. Det vil bli tatt opp flere aktuelle saker som berører idrettssektoren innen omsorgen.

Innbydelse er sendt ut til samtlige institusjoner og skolene ved samme. Arrangøren håper på stor oppslutning om konferansen som har som hovedmål å spre opplysning og gi nye impulser på området.

BETALING AV KONTINGENT FOR 1974

En god del av «Rapport»s abonnenter har ennå ikke betalt kontingent kr. 15— for 1974. I ukene fremover vil det komme en postgiroblankett i posten som en påminning til de abonnenter som skylder for årets kontingent. Blanketten sendes som trykksak og er påtrykt «RAPPORT», kr. 15,— og Kontingent 1974.

Hvis du selv er klar over at kontingenten ikke er betalt, så vent ikke på kravblanketten, men vennligst send kr. 15,— til postgiro 9473, adresse: «RAPPORT», Boks 167, 1324 Lysaker. Det vil spare både tid og penger for bladet.

På forhånd: Takk!

Mange i en krok med hendene i fanget —

LANDSKONFERANSE ETTERLYSER YRKESOPPLÆRING OG JOBBER

— Det store problem som må uroe oss både i foreldreforeningene og i de nye tilsynsutvalg, er de mange uvirksomme utviklingshemmede som synker ned i sløvhet og kontaktløshet slik at de blir mer og mer åndssvake, sa formannen i Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede, lektor Sigurd Dittmann under forbundets landskonferanse i Bergen.

Møtet som ble holdt 31. august og 1. september, hadde særlig tatt for seg opplæring og arbeidsplassering av psykisk utviklingshemmede.

Både fra fagfolk og foreldre ble det pekt på at de psykisk utviklingshemmedes arbeidsevne blir oversett, enda det finnes tallrike jobber både i privat og offentlig virksomhet hvor de kunne gjøre fullgod nytte for seg.

Når skolen er kommet til de psykisk utviklingshemmede med egne opplæringstilbud, må også yrkesopplæringen og arbeidsplasseringen drive oppsøkende virksomhet, ble det hevdet på konferansen.

Den nye loven som gir alle arbeidstakere i vernede bedrifter normallønn fra 1. september i år, vil ikke uten videre bedre mulighetene til arbeid for psykisk utviklingshemmede.

Kontorsjef Oddvar Sande i Arbeidsdirektoratet sa i et foredrag at direktoratet umulig kan drive oppsøkende virksomhet blant psykisk utviklingshemmede fordi det mangler både penger og personell.

Statssekretær Bodil Skjånes Dugstad i KUD sa at skolen må være villig til å påta seg et visst ansvar for de funksjonshemmede også etter at de har begynt på en arbeidsplass.

Direktør Nils Hidle i Mustad fabrikker tok for seg problemene med tilpasning av psykisk utviklingshemmede i industrien og mente at man måtte få en ordning med «faddere» som kunne hjelpe de enkelte til rette på arbeidsplassen.

En av de viktigste oppgavene i dag er å få opprettet vernet sysselsetting som kan gi arbeids- og treningsmuligheter for et bredest utsnitt av klientene. Sosialdepartementet gir mulighet for finansiell

støtte til slike verksteder. Problemet er bare at ingen i dag har ansvar for å starte opp en vernet bedrift, Ingen blir «hengt» om de ikke gjør det, sa Hidle.

I debatten etter direktør Hidles foredrag sa Einar Mortensen fra Narvik bl.a. at en stor del av de psykisk utviklingshemmede bor spredt over store områder av landet og mangler de muligheter de kan ha i et mer integrert miljø. Vi sakner tilbud fra industrien på enkle operasjoner. Ved Trastad utfører klientene små oppdrag for mekanisk industri. Det måtte være mulig å plassere små maskiner i institusjonene. Opprettelse av vernede bedrifter støter på mange problemer. Vi har fått reiselærere, vi trenger også arbeidsterapeuter som reiser rundt og oppsøker de som bor spredt. Det sitter mange med hendene i fanget i en krok. En liten familiebedrift i tilknytning til en vanlig bedrift ville gi sysselsetting for endel.

Ruth Heggland, Trondheim, etterlyste retningslinjer for ettervernet. Vi trenger et fast ute-vern under sosialkontoret. I dag er situasjonen at endel føler ansvaret uten å ha muligheter til å gjøre noe. Søk Sosialdepartementet om å få et slikt ute-vern, foreslo hun. Vi må ikke glemme de som sitter igjen i institusjonene. I en av våre store institusjoner er halvparten av klientene uten sysselsetting.

Lektor Sigurd Dittmann reiste spørsmålet om hvordan foreldrene opplever tilbud eller mangel på tilbud fra arbeidslivet. Det skjer trolig det samme her som i spørsmålet om integrering — noen puffer på, andre bremser. Mange foreldre synes barna har det så trygt og er redd for å få dem arbeidsplassert i industrien. Han trodde industrivirksomheten i institusjonene kunne utvides ved flere tilbud og arbeidsoppgaver fra den åpne industri.

Direktør Olav Svarstad, Helsevernet for psykisk utviklingshemmede i Akershus, var skuffet etter ti års fravær fra omsorgen. Jeg er redd vi har brukt tid og krefter på Spaniaprosjektet og lignende oppgaver. De er utmerket i og for seg, men er prioriteringen riktig? Skolen innenfor omsorgen er i ferd med å svulme opp over alle grenser. Selv om jeg er skolemann, må jeg si: det må ikke skje. I vårt område har vi 40 lærere, og 12 arbeidsterapeuter for de dårligst stilte. Det må være gal fordeling. Vi mangler totalt en industrileder.

Signe Bergskot, Telemark, sa at vi kan snakke begeistret om arbeidsgleden og arbeidsmulighetene i store forsamlinger. Men når vi går fra hus til hus for å få leie en hybel til en klient, er det vanskelig å få ja. Vi har også problemer med å få kjøpt en leilighet i vanlig boligmiljø for våre folk.

Bestyrer Tormod Larsen, Fossheim Treningsverksteder i Oslo, advarte mot å nedvurdere såkalt rutinearbeid i vernede bedrifter. En klient som sorterte spiker, ble spurt om det ikke var ensformig å sitte slik.

— Nei, for det er både store og små spiker, svarte han.

De byggende damer ved Randsfjorden



Det har vært bygget både med og uten arkitekttegninger på Grimebakken. Her er «selvbyggergjengen» i aksjon. (Ill. fra jubileumsskriftet.)

Grimebakken hjem og skole feiret sitt 25-årsjubileum før jul i fjor, og nå er festskriftet om et kvart århundres byggende arbeid kommet. Det er blitt en pen, illustrert trykksak på 32 sider, skrevet av Ingerid S ø m m e og utgitt av Oslo Røde Kors Barnehjelp, Grimebakkens eier og byggherre.

Forfatteren sitter inne med førstehånds kjennskap til stoffet. Fru Sømme har vært styremedlem i Oslo Røde Kors Barnehjelp i 28 år. Hun satt i Barnehjelpens første «åndssvakekomité» da gården Nordre Grime i Søndre Land ble innkjøpt, og siden i Grimebakkens styre i alle år. Hun forteller selvopp-

levd og ikke uten dramatikk om alle milepeler i institusjonens historie, — fra flyttesjauen i 1947 da den ene bussen uteble og den andre kjørte seg fast i starten.

Det var ingen lek å bygge åndssvakehjem i de første fredsår. Hver pakke spiker måtte det søkes om, og til hver inspeksjonsrunde måtte man ha spesialtillatelse. Fru Sømme beretter om unge entreprenører som ikke var skikket til arbeidet og ikke passet på noe. Så var det Barnehjelpens damer som måtte reise opp og inspisere og late som de forsto seg på ting de aldri hadde vært borti før.

Men de byggende damer ved Randsfjorden innhentet fort sin manglende sakkunnskap. I dag ligger Grimebakken som et mønsterhjem tilpasset de nye prinsipper for behandling, opplæring, arbeid og trivsel.

— Det er gjennomført som prinsipp at elevene ikke skal arbeide i de husene hvor de bor, men gå til sin skole og sitt arbeid hver dag som andre gjør, heter det i jubileumsboken.

Det har kostet mye planlegging og mange pakker spiker å legge det bygningsmessige grunnlag for dette prinsippet.

«Historien om Grimebakken i 25 år» er blitt et nyttig kildemateriale fra en pionervirksomhet av de siden så utskjelte frivillige krefter. Beretningen er gjennomført positiv. Den gir honnør til et utmerket personale, roser elevene og takker myndighetene for enestående forståelse og hjelp. Det siste vil nok skurre i manges ører en tid hvor myndighetenes befatning med åndssvakeomsorgen helst blir beskrevet som forsømmelser.

Men vi gjør vel i å huske at det var de frivillige krefter, på Grimebakken og ellers rundt om i landet, som har øvet det sterkeste press på statens pengesekk, på lovgivningen og hele den holdningsendring vi nå opplever.

Så får det være dem tilgitt at de ennå henger igjen i godviljens språkdrakt. Tross alt, den skjemmer da ikke? R. E.

Fra trontalen i Stortinget

«Regjeringen vil legge særlig vekt på at det skapes muligheter for sysselsetting av grupper som i dag har vanskelig for å komme ut i arbeidslivet.»

«De funksjonshemmede skal gis bedre muligheter til opplæring og utdanning.»

«Det vil bli lagt fram meldinger om utbyggingen av helsevernet for psykisk utviklingshemmede og om omsorgen for funksjonshemmede.»

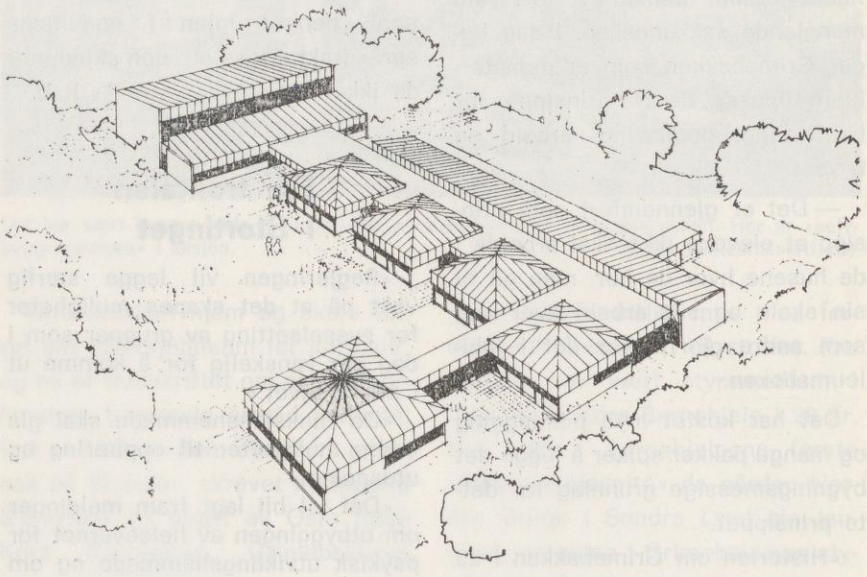
«Byggeklossene» A 3 B C D E

MER OM STANDARD ROMPROGRAM

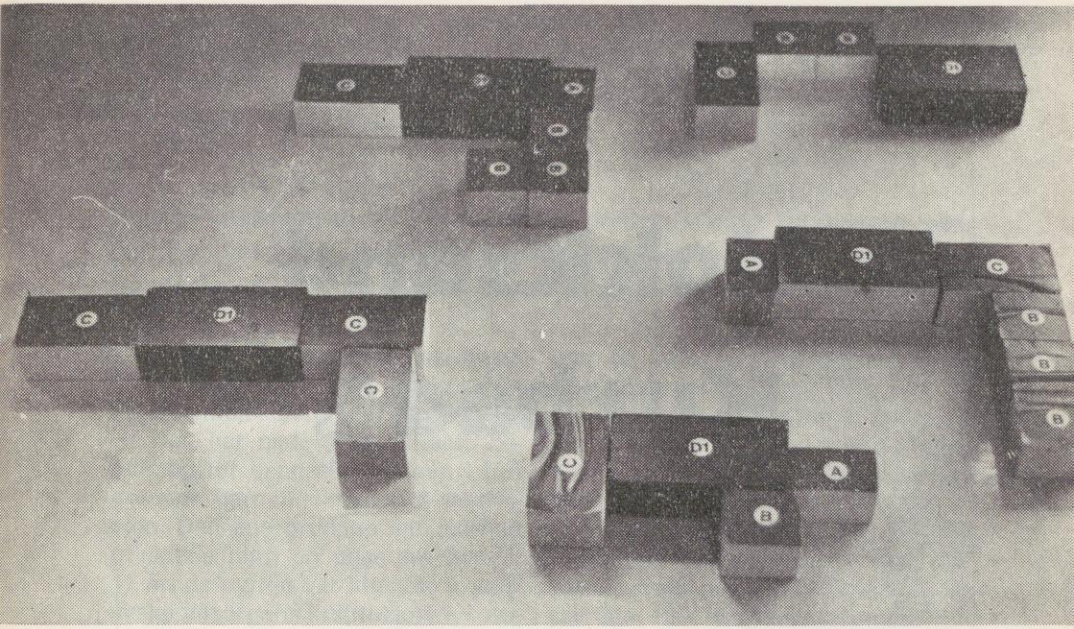
Overskriften krever en forklaring, og den skylder vi våre lesere etter en nokså ufullstendig orientering i nr. 3 av «Rapport» om det nye standard romprogram for daghjem og skole som blir brukt ved flere byggeprosjekter særlig i Møre og Romsdal.

Under landskonferansen for Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede i Bergen i månedsskiftet august/september ble romprogrammet presentert i en liten utstilling av tegninger, skisser og byggeklosser. Områdeoverlege Mogens Rasmussen som har utarbeidet romprogrammet, forteller at byggekloss-systemet er lagt til grunn bl. a. for Ålesund daghjem og skole, der planene nå er godkjent av departementet.

Ålesund får kombinasjonen A 3 B C D E. Det betyr en småbarnavdeling 0—3 år med plass for 5-6 barn og med et gulvareale på 50 kvm (type A). Videre tre avdelinger av type B på 70 kvm hver, en for 5—8 barn fra 4—6 år, en for 6—8 barn



Skisse av Ålesund Daghjem og skole etter standard romprogram.



Romprogrammet gir muligheter for en rekke kombinasjoner etter byggekloss-prinsippet. A-klossene er avdelinger for småbarn, B for barn fra 4 til 18 år inndelt i tre grupper, C for voksne, D er fellesanlegg og E kroppsøvingsavdeling.

fra 7—12 år og en for 6—8 ungdommer fra 13—18 år. Type C er en avdeling for elever over 18 år, fra 10 til 16 elever som deles i to grupper. Fellesrommene er her delt i en stille arbeidssal og en støyende arbeidssal, og den samlede gulvflate er 126 kvm. Type D er fellesanlegg som kjøkken og lager, kontorer, møterom, bibliotek, klasserom, fysioterapi og hall. Type E er kroppsøvingsavdeling med gymnastikksal, omkledning, dusj osv.

I Ullstein er planene klare for et daghjem med internat etter kombinasjonen 2 avdelinger av Type B, type C og fellesanlegg type D. I Sykkylven brukes systemet i et toetasjes anlegg i tilslutning til en skole. På Sunndalsøra blir det daghjem etter en mer kompakt løsning i en etasje uten internat, og i Surnadal en lignende løsning med internat. Også fra andre kanter av landet er det kommet forespørsler om hvordan romprogrammet kan benyttes i ulike kombinasjoner.

Samme utstilling av romprogrammet vil også bli vist under årskonferansen for Samordningsrådets institusjonsutvalg på Hotel Caledonien i Kristiansand S i dagene 18.—20. oktober.

———

Hokksund Kurbad A/S

★

Fysikalsk - Medisinsk

Behandlingshjem

★

3300 - Hokksund

Tlf. 85 16 86

Til sengs 7 timer mer enn nødvendig i døgnet

Normalt utviklede barn i institusjon har en avvekslende hverdag og kommer mye ut i frisk luft, mens psykisk utviklingshemmede ofte har en ensformig døgnrytme med mindre friluftsliv og alt for mange timer i sengen.

Dette kan man trekke ut av en eksamensoppgave ved den danske Personalhøjskolen, der Hans Kaj Hansen har undersøkt miljøets betydning for sengetid og søvn i fire grupper barn og voksne i institusjon. Den ene gruppen var normalt utviklede barn og unge fra fire til 17 år, de øvrige var klienter i åndssvakeomsorgens institusjoner, barn, ungdom og voksne.

Hver klient ble observert en uke etter et spesielt skjema. De psykisk utviklingshemmede barna fikk nok søvn, og flere av dem oppholdt seg ca. 2 timer lenger i sengen hvert døgn enn nødvendig. De eldste på 14—21 år la seg like tidlig som barna. De normalt utviklede barna var derimot ca. 2 timer for lite i sengen.

Voksne psykisk utviklingshemmede menn oppholdt seg fra 4 til 7½ time lenger i sengen enn nødvendig. Noen klienter ble lagt i seng allerede kl. 16 om ettermiddagen, og de siste var i seng kl. 19.

Gruppen voksne åndssvake menn levet en meget ensformig tilværelse. Bare noen få av dem kom ut en liten tur utenfor avdelingen, ellers var de bare på gårdsplassen eller terrassen for å trekke frisk luft. To av dem kom ut i friluft én gang på en uke. En klient med andre skader i tillegg til psykisk utviklingshemning kom ikke ut i det hele tatt.

På avdelingen for voksne gikk det 14½ time mellom dagens siste måltid og frokosten neste dag. Bare en av dem fikk et glass brus om kvelden når han hadde feiet gulvet e.l.

Undersøkelsen viste bl.a. at de dårligst utrustede klientene ofte ble oversett i forhold til de mer mobile og kjekke. De dårligste kom f.eks. ikke så mye ut av avdelingen og var mer overlatt til seg selv.

Innenfor åndsvakeomsorgen bør man nok være mer oppmerksom på at klientene ikke selv stiller krav i samme grad som normalt utrustede, heter det i rapporten.

Personalet må være klar over at klientenes hverdag er avhengig av personalets oppfinnsomhet og initiativ. Dette gjelder ikke minst i perioder hvor økonomisk tilstramning nødvendiggjør en jevn og effektiv fordeling av alle ressurser, heter det i en omtale av eksamensoppgaven i «S.Å.nyt», organ for den danske Socialstyrelsen.

Torp — Skjeberg — Horten — Odda — Strømmen
Lierbyen — Mosby — Kristiansand S.

BRIAB VOGNSERVICE
Serviceverksted for bremser til alle kategorier tilhengere
Moderne bremseprøveanlegg
1652 Torp. Tlf. 14 954 - 14 955

SKJEBERG AUTOSERVICE
Vask - Smøring - Service
Skjeberg — Telefon 68 391

STENSNES TREVARE
Parkvn. 5 - 3190 HORTEN - Tlf. 41 562

ADVOKAT
GUNNAR HOVI
Eitrheimsvn. 17 — 5750 Odda
Telefon 42 004

Glassmester REIDAR HESLER
Stasjonsveien 39 — Strømmen
Telefon 71 29 16
Kunst- og Bygningsglassmester

BESØK
OLAF HYGGEN's HAVESENTER
Kjellstad - 3400 LIERBYEN - Tlf. 84 67 02

HØIE KOLONIAL
4710 MOSBY — Tlf. Kristiansand 35 534
Alt i Dagligvarer

Benytt
SHELL BENSINSTASJON
Inneh.: K. Langeland & Co.
V. Strandgt. - 4600 Kristiansand S.
Telefon 22 767
Bensin - Service - Olje

Med eller uten eksamenspapirer

AV SKOLESTYRER OVE B. SNÄHRE

Det vakte debatt ved slutten av Samordningsrådets årsmøte i Bergen 24. og 25. mai. da tilsetning av ukvalifisert personell i ledende stillinger ble nevnt.

Alle er vi vel enig om at personell i ledende stillinger skal ha en utdannelse som den stillingen de besitter krever. En bestyrer har en lengre utdannelse som diakon, sosionom e.l. bak seg før han får en ansvarsfull stilling som leder av en institusjon. En sosionom skal ha gjennomgått sosialskolen. Sykepleierne og vernepleierne har 3 års utdannelse bak seg. Lærerne skal ha artium, 2 årig lærerskole, samt minst ett års tilleggsutdannelse i spesialpedagogikk før de får fast eller oppsigelig post i skoler for psykisk utviklingshemmede.

Den aktuelle diskusjon på årsmøtet i Bergen gikk på miljøpersonalet og deres bakgrunn.

Det skal innrømmes at jeg ble virkelig forbauset over at noen i den forsamling som var tilstede på årsmøtet i Samordningsrådet ikke kan dele det syn at vi bør kreve en **grunnutdannelse** for det personell som skal ha med pasientene å gjøre de fleste av døgnets timer. Jeg vil understreke at etter mitt syn var det utdannelseskrav til det ledende personell jeg snakket om da jeg reiste problemet. Med «ledende personell» mener jeg avdelingsledere og avdelingsleder assistent.

Til det personell som skal ha ansvaret for opplegg og ledelse av en avdeling hvor pasientene tilbringer de aller fleste av døgnets timer, synes det meg rimelig å kreve 3-årig syke- eller vernepleierutdannelse.

I en lang periode har åndssvakeomsorgen slitt med problemer i forbindelse med sviktende tilgang på personell med en utdannelse som var innrettet på miljøarbeid. Nå er vi forhåpentligvis kommet inn i en fase hvor personell med 3-årig syke-/vernepleie eller 1-årig hjelpepleie vil søke til omsorgen i sterkere og sterkere grad.

At personell uten kvalifiserende utdannelse er tilsatt i ledende stillinger som avdelingsledere og avdelingslederassistenter er helt naturlig. Det er naturlig fordi det ikke har vært personell med en utdannelse som peilet seg inn på denne sektor å få tak i. Institusjonens leder/ledelse tilsatte da personer som gjennom praktisk arbeid viste seg å være dyktig i sin jobb.

Livets skole er ofte en meget god skole, men det skal vel ikke innebære at omsorgen ikke skal utvikle seg fra — i en nødssituasjon å tilsette det personell som viser

LEIRVIK SVEIS A.S

STORD — Telefon (054) 11 044

★

SKIPSBYGGERI — MEKANISK VERKSTED

Hafrsfjord Industri A/S

4042 HAFRSFJORD

Telefoner Stavanger 56 617 - 56 618

H-PANNEN

Kvalitetspanne med garanti

Leveres i flere farger til

industribygg og småhus

Leveres omgående fra lager til

hele landet

seg best skikket, nemlig gjennom praktisk arbeid, til i en ny situasjon, hvor skoler er opprettet med det for øyet å utdanne folk som miljøarbeidere på avdelinger hvor barn og ungdom bor, og ta de beste, denne gang: elever med et eksamenspapir.

Nettopp i vår omsorg hvor vi har med psykisk utviklingshemmede å gjøre, bør vi arbeide for at personalet som skal stelle med våre pasienter/klienter/elever har en forsvarlig utdannelse bak seg. Det er galt å resonnere som følger: «Våre klienter er psykisk utviklingshemmede. Derfor kan klientene/pasientene klare seg med personell som har et godt lag med barn».

Et annet moment som har relevans er den konflikt som kan oppstå på en avdeling når en nyutdannet miljøarbeider/vernepleier skal arbeide under en avdelingsleder uten utdannelse.

Det er vel menneskelig å reagere med forsvar dersom man blir stilt overfor krav om stadig forandring i det bestående opplegg. Mange nyutdannede er fyllt av idéer, pågangsmot, impulser etter flere år på skolebenken. I sin første jobb stikker de seg fram, legger godt begrunnede forslag til forandringer fram på møter.

Ledelsen kan reagere på to måter. Enten på en forstandig måte ved å lytte med interesse til de nye idéer, forsøke å innpasse brukbare tanker i det bestående opplegg, og avvise ikke realiserbare idéer med saklig begrunnelse.

Uheldig er ledelsens reaksjon på nye kanskje umodne forslag, dersom den motarbeider forslagene, eller stiller seg likegyldig til dem.

Kanskje vil noen være uenig med meg i mitt siste argument. Blant ledere av institusjoner, styremedlemmer o.a. vil mange hevde at den som er leder skal lede avdelingen/institusjonen uten å ta for mye hensyn til dette eller hint.

Jeg støtter også fullt ut opp om at lederen er den som har det endelige ansvar. Når sakene er behandlet, er det opp til han å trekke opp de retningslinjer som skal følges.

Det jeg er opptatt av, og som jeg svært gjerne ser får utvikle seg innen våre institusjoner, er at **før** den endelige avgjørelse blir tatt, skal sakene få en grundig drøftelse ved at alle berørte instanser får anledning til å uttale seg.

Skal slike prinsipper følges, trenger vi ledere som har en mer «moderne» innstilling til samarbeidsproblematikken. Her vil utvilsomt en leder med en grunnutdannelse stå trvggere, og lettere ta sine medarbeideres råd med i sin endelige avgjørelse.

---

50 000 KRONER TIL FORSKNINGEN

Av res. kap. Olav Kr. Strømmes innsamlinger har Åndssvakesakens forskningsfond også for 1974 mottatt et bidrag på 50 000 kroner.

STUI-kurs om motorisk trening

Av overlege Mogens Rasmussen

STUI — Statens Ungdoms- og Idrettskontor har atter arrangert kurs, denne gang i Tønsberg, på Hotell Klubben. Emnet var «Primær motorisk trening».

Hva er så det for noe? Utgangspunktet er en bok som utkom i 1971: Britta Holle — «Normale og retarderte barns motoriske utvikling». En bok som har vakt internasjonal oppmerksomhet, må man få lov å si.

I og for seg er det ikke nytt at man har beskjeftiget seg med og kartlagt den motoriske utvikling helt fra fødselen. Det fine ved boken er den fantastiske systematikk i observasjonene, og det nøyaktige og meget grundige gjennomtenkte treningsopplegg den legger opp til.

Den tidligere motoriske utvikling er helt avgjørende for et barns senere utvikling på nær sagt alle felt: For innlæring av bevegelser, som for eksempel gang og løp. Den er også forutsetning for språk, lese- og skriveferdighet og abstrakt tenkning. Selvfølgelig også for håndlag, bl.a. spising og utførelsen av en lang rekke operasjoner i dagliglivet.

Det er konstatert at utviklingen foregår strengt lovmessig slik at en ved en nøyaktig undersøkelse kan «se» hvor gammelt barnet (eller den voksne) er innenfor alle de forskjellige delfunksjoner.

Dette har vært anvendt også på psykisk utviklingshemmede, som ofte i påfallende grad viser spesifikke utviklingstap på dette område. Grunnen til dette er utvilsomt at de ikke får så mye stimuli, så meget aktivisering, som normale sprelske unger gjør, som selv så å si provoserer omgivelsenes aktivisering av seg.

Det psykisk utviklingshemmede barn er som bekjent ofte meget «snilt» og stille i den første tid, og virker derfor mindre aktiviserende på omgivelsene.

Her kommer den primære motoriske trening inn med sitt tilbud. Det er en metode, som i grunnen er relativ enkel og forståelig, ikke minst for foreldre, som helst er de som skal ha det nære ansvar for aktiviseringen, treningen. Her trenger vi imidlertid fysioterpeuter, førskolelærere, psykologer og leger med nøyaktig viten om disse ting, som veiledere og undervisere, og det skorter på det i dag.

Det kan det gjøres noe med. B.a. har dette kurs hvor Britta Holle selv holdt en lang rekke foredrag og demonstrasjoner, utvilsomt satt en viktig prosess i gang, også her i landet.

Det var 42 deltakere fra hele landet, og stor entusiasme og engasjement. I tillegg var det en rekke andre forelesere, som dels ga teoretisk bakgrunn, dels andre som viste forskjellige teknikker for gymnastikk og kroppsøving for flere forskjellige typer av handicap, også cerebral parese.

Et ytterst prisverdig initiativ av STUI.



Stor entusiasme under STUI-kurset i Tønsberg. Nederst noen av deltakerne i inspirerende samspill,øverst hovedforeleseren, den danske fysioterapeut Britta Holla i samtale med konsulent Gunnar Mathiesen i STUI (t.v.) og områdeoverlege Mogens Rasmussen.

Klienter i rekkehuskollektiv

Nye boformer for psykisk utviklingshemmede blir stadig prøvet ut. Et forsøk med kollektiv i rekkehus i Åbenrå i Danmark har falt heldig ut, leser vi i «S.Å.-nyt».

Åndssvakeomsorgen i samarbeid med Landsforeningen Evnesvages Vel leiet for et år siden et rekkehus i Åbenrå. Huset er på 130 kvm foruten 65 kvm kjeller. De to etasjene har fem rom, to bad, kjøkken og entré. I huset bor fem mannlige klienter i alderen 19 til 25 år. De er alle i arbeid hele dagen, dels i vernede verksteder, dels på det private arbeidsmarked.

Huset fungerer som et kollektiv med hage, kjøkken, bad og kjeller med vaskemaskin som fellesgoder. Det finnes ingen felles dagligstue, for erfaringene fra noen av omsorgens pensjonater viser at beboerne heller foretrekker å møtes på rommene.

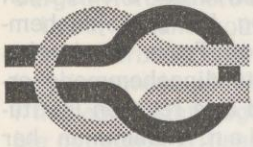
Fra første stund ble det lagt vekt på at huset ikke skulle ha institusjonspreg. En hjemmeveileder fra åndssvakeomsorgen har nøkkel til inngangsdøren, men ringer alltid på, og han har ikke nøkkel til enkeltrommene. Hjemmeveilederen kommer et par ganger i uken og er tilstede på et månedlig møte for kollektivet. De unge karene har ikke kommunal hjemmehjelp, de holder hvert sitt rom i stand og lager mat gjør rent i fellesrom på omgang.

HONNØR FRA FORELDREHOLD TIL FRIVILLIGE KREFTER

Et styrket nordisk og norsk samarbeid ble understreket og etterlyst under landskonferansen i Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede i Bergen på ettersommeren. En av konferansens nordiske gjester, Rune O l s o n fra de svenske Riksförbundet FUB, opplyste at det i april neste år skal holdes en konferanse i Uddevalla, der 25 deltakere fra hvert av de nordiske lands foreldreforeninger skal drøfte saker av felles interesse.

Formannen i Norsk Forbund, lektor Sigurd D i t t m a n n understreket i en tale under konferansemiddagen at samarbeidet innenfor landets grenser må fortsette og styrkes.

— Vi sto fra først av i en kamp og en protestholdning til dem som hadde gjort noe tidligere. I dag er vi kommet så langt at vi vet å sette pris på det som er gjort av de frivillige organisasjoner, sa Dittmann. Han rettet en takk til Samordningsrådets formann Gunnar Brekke for det arbeid som er utført i rådets regi. I samarbeidsutvalget for de to organisasjonene er mye oppnådd, men enda mer kan gjøres, mente han.



LANDET RUNDT

Nordland, Troms og Finnmark

De seks nye nærhjem — familie- og daghjem — som nylig er satt i drift i Finnmark har fått føle prisstigningen i byggebransjen temmelig kraftig. Fylkestinget vedtok i november i fjor å bygge familie- og daghjem for psykisk utviklingshemmede i Sør-Varanger, Karasjok, Hammerfest, Kautokeino, Vadsø og Alta. Samlige hjem som skulle bygges etter typen «Plus-huset» — et korsformet småhus med flyttbare vegger og kombinasjonsmuligheter — var budsjettert til 1 382 000 kroner, mens hjemmet i Alta var budsjettert til 400 000 kroner mer enn de øvrige.

Byggeteknisk utvalg i fylket er kommet til at alle hjem er blitt vesentlig dyrere enn forutsatt, og at byggesummen for Plus-husene er blitt betydelig høyere enn ved konvensjonell byggemåte. I de fleste tilfeller vil hvert daghjem koste 400 000 kroner mer enn kalkulert. Vertskommunene vil bidra med omlag 50 000 kroner hver for å dekke økte omkostninger. Resten av overskridelsen skal dekkes ved utvidet låneopptak.

Helsedirektoratet har godkjent at Vensmoen på Rognan får ta i mot 32 nye klienter i de to nye avdelinger som er under oppføring. Når de to paviljongene er tatt i bruk i høst, vil institusjonen ha 184 godkjente plasser. Arbeidet er også i gang med ytterligere fire paviljonger, og hele utbyggingen vil være ferdig om et år. Vensmoen får da plass for i alt 240 klienter. Samlet kostnad for de seks nye paviljongene blir da 4 millioner kroner.

Arbeidsutvalget for Nordland fylkes sykehusnemnd foreslår at det i Vesterålen-regionen bygges mindre institusjoner på Myre, Sortland, Stokmarknes og Andøya, fortrinnsvis med dagtilbud. På Sortland bør det i tillegg reises et mindre hjem for psykisk utviklingshemmede med internatplasser. Etter planene skal det også bygges et daghjem med pensjonatplasser for 12 i området Gravdal/Leksnes og en institusjon i Kabelvåg for 10 barn og 20 voksne.

Sykehusnemnda i Nordland har gitt sin tilslutning til at stiftelsen Nord-Norges åndssvakehjem skal få bygge ut og drive en mindre åndssvakeinstitusjon på Fredheim i Brønnøy kommune med 32 plasser.

Kommunaldepartementet har godkjent Saltdal kommunestyres vedtak om å garantere for et lån på 676 000 kroner som Vensmoen skal ta opp i Norges Kommunalbank. Lånet skal delvis finansiere Vensmoens andel i kroppsøvingsanlegget ved Røkland skole. Saltdal kommunes lån på 185 000 kroner til

delvis finansiering av kommunens andel er også godkjent.

Straumfjord skole i Nordreisa vil sannsynligvis allerede i høst bli tatt i bruk til internat og arbeidssted for psykisk utviklingshemmede fra Trastad gård. Trastad satser på å få et betongstøperi ved den nedlagte skolen, og det blir lagt vekt på å få et trivelig arbeids- og bomiljø for klientene. Lokalene kan gi arbeid og bolig for 13 klienter, og det blir åtte ansatte.

Bodø Kjøre- og Rideklubb har stått som arrangør av en leir på Svartnes gård ved Soløyvannet. 12 fysisk og psykisk utviklingshemmede ungdommer har deltatt, og det er tredje år på rad at klubben arrangerer en slik ferie.

Nord- og Sør-Trøndelag

Ytter-Myran, det nye hjemmet for psykisk utviklingshemmede i Leksvik i Nord-Trøndelag er tatt i bruk. Det har plass for 32 pasienter fordelt på fire paviljonger og er blitt et praktfullt anlegg i naturskjønne omgivelser. Pasientene er i alderen 15 til 50 år og av begge kjønn. Hjemmet har utelukkende enmannsrom, og pasientene vil i stor grad kunne stelle seg selv. En av paviljongene er spesielt utstyrt for pasienter med både psykiske og fysiske handicap. Ytter-Myran, som er en underavdeling av Klæbu pleiehjem, har kostet ca. 4,5 millioner kroner.

Sanitetskvinnenes treningssenter i Levanger har søkt om å få stilt lokaler i Hegle gamle skole til disposisjon for psykisk utviklingshemmet ungdom i høst.

Hitra skolestyre har ansatt egen spesialpedagog for funksjonshemmede. Hitra og Frøya foreldrelag for psykisk utviklingshemmede arbeider nå med å få reist en institusjon på Fillan. Kommunen har gitt tomt, og det er sikret nødvendig lånekapital til forskuttering av prosjektet. Det kombinerte anlegg som skal eies og drives av Sør-Trøndelag fylke, skal bestå av et barne- og et vokseninternat med åtte plasser hver, og et daghjem med 12 plasser. Hjemmet er planlagt ferig i løpet av høsten neste år.

En institusjon for psykisk utviklingshemmede i Botngården i Bjugn kan dekke behovet i kommunene Ørland, Bjugn og muligens visse deler av Rissa. Sykehussjefen i Sør-Trøndelag mener dette blir den beste løsning på bakgrunn av de opplysninger man foreløbig sitter inne med. Bjugn formannskap har tilrådd kommunestyret at Bjugn påtar seg å betale vertskommunens bidrag til hjemmet.

En feriejobb utenom det vanlige har 22-årige Marit Vik fra Bjugn hatt en måned i sommer. Hun gikk inn i en nyopprettet stilling som ferieavløser for foreldre med psykisk utviklingshemmede barn i Rissa og Bjugn, og hun greide den krevende jobben på en måte som foreldrene ikke kunne fullrose nok. Det var styret for Rissa—Ørland—Bjugn foreldreforening som sto bak. Samtidig med arbeidet for et hjem for psykisk utviklingshemmede i Fosen, vil foreningen prøve å få ansatt en vernepleier i fast stilling mens man venter på at hjemmet skal bli ferdig.

Bergen, Hordaland, Sogn og Fjordane

Under landskonferansen for Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede på Fantoft i Bergen i månedsskiftet august/september, ble det sterkt kritisert at de psykisk utviklingshemmede faller utenfor de vernede arbeidsforhold som Arbeidsdirektoratet står bak. Rektor Fridtjof Gading ved Åsane yrkesskole i Bergen sa at skolen har vært nødt til å innskrenke utplassering av de psykisk utviklingshemmede elever til et minimum og helst til de tilfeller hvor foreldrene trer støttende til. Skolen selv har ikke muligheter til å følge opp. De største problemer ligger i å lære klientene å oppføre seg på en arbeidsplass. Før vi har løst de sosiale problemer, kan det ikke bli snakk om utplassering, sa rektor Gading.

Skolestyrer Orvar Thorsrud, Hamar, pekte på at det er umulig å få etablert vernede arbeidsplasser innenfor en institusjon i åndssvakeomsorgen. I vernede bedrifter blir plassene av lønnsomhetshensyn besatt av de arbeidere som har høyest arbeidsevne. Dermed blir åndssvakeomsorgens klienter stilt utenfor.

Rogaland, Aust- og Vest-Agder

M a r n a t u n hjem for psykisk utviklingshemmede i Marnadal i Vest-Agder er fullført og tok i mot sine første pasienter 19. august. Hjemmet er et kombinert internat og daghjem med plass til 18 internatpasienter og 14 i eksternat. Det er det første hjem for psykisk utviklingshemmede i Vest-Agder som har tilbud om internatplasser.

Marnatun er planlagt og bygget av Støttelaget for psykisk utviklingshemmede for Mandal og omegn, og det har tatt i alt seks år å få realisert planene. Den 2. september ble hjemmet offisielt overlevert til Vest-Agder fylke, som skal stå for den videre drift og vedlikehold, mens støttelaget fortsatt vil arbeide for pasientenes trivsel og rettigheter.

På grunn av manglende bevilgninger til stillinger i andre halvdel av 1974, kan Marnatun bare ta i mot knapt halvt belegg fram til nyttår, forteller formannen i støttelagets styre, dr. Øivind Holanger til «Rapport». Fra årsskiftet håper man å få bevilget til alle stillinger, slik at Marnatun kan komme i full drift snarest mulig. Det er stort behov for plassene.

Utvidelsesarbeidene ved L i l l e b o skole og daghjem i Haugesund vil trolig komme i gang på nyttåret, og det er håp om at de fire nye bygningene skal stå ferdig i løpet av neste år. Utbyggingen omfatter 16 daghjemsplasser og 24 ukehjemsplasser, og det skulle dekke behovet i Haugesund kommune. Lillebo har fra før 80 godkjente plasser i daghjem.

Støttelaget for åndssvakesaken i Aust-Agder arbeider med planer om å gjøre E l l e n g å r d daghjem og skole ved Arendal til et senter for psykisk utviklingshemmede for midtregionen av fylket. Det er meningen å sikre seg en tomt på 10—12 mål som støter opp til Ellengård, og å reise to internater med plass for 6—7 barn i hver. Støttelaget har kjøpt inn en privatbolig på Ran-

nekleiv terasse, som departementet har godkjent som institusjon for seks selvhjulpne pasienter inntil byggeplanene kan realiseres

Fylkesutvalget i Vest-Agder har innvilget Kongsbo skole og daghjem i Kristiansand et tilskudd på inntil 9000 kroner til et weekendkurs for foreldre med psykisk utviklingshemmede barn.

De nå snart landskjente «Bærumsdamene» har hatt 25-årsjubileum, og 45 av de 60 medlemmene har besøkt Bakkebø og feiret dagen der. Nærmere en million kroner har denne støtteforeningen gitt til forskjellige formål på Bakkebø, ved siden av at medlemmene er tanter for enslige elever og ellers på mange måter støtter moralsk opp om hjemmet. Idéen til foreningen kom fra Heddy Astrup, og Randa Helgesen har vært den utrettelige formann i alle 25 år.

Buskerud, Vestfold

Utbyggingen av Solbø åndssvakehjem ved Holmestrand vil koste i alt 20 millioner kroner, ikke 15 millioner som opprinnelig kalkulert. Buskerud fylke som tidligere har vedtatt å garantere for i alt 16,4 millioner kroner, har økt garanti-beløpet med 3,6 millioner. Buskerud stiller seg sammen med Vestfold fylke som selvskyldnergarantist for lånene som stiftelsen Fossnes sentralhjem skal oppta i Kommunalbanken til utbyggingen av Solbø.

Forprosjektet til en arbeidsstue for psykisk utviklingshemmet ungdom i Horten er anbefalt av Helsedirektoratet. En plastposeaksjon resulterte i 12 000 kroner til prosjektet.

I Vestfold er det blitt avisdebatt i forbindelse med et vedtak i fylkesutvalget om at pleiepersonalet ved åndssvakehjemmene ikke skal ha et ekstra tillegg på 50 kroner pr. døgn ved ferieopphold med pasientene utenfor institusjonen. Tillitsmann Jan Kongstein ved Fossnes sentralhjem er forbauset over at fylkesutvalget uten videre godtar at man hopper bukk over et punkt i avtalen mellom Norske kommuners Sentralforbund og Norsk Kommuneforbund/Norsk Sykepleierforbund. På Fossnes har vi i mellomtiden fått våre 50 kroner for arbeid utenfor institusjonen, mens man på Solbø har fått 35 kroner i godtgjørelse, opplyser Kongstein.

Fylkesmannen sier i sin begrunnelse at han ikke ser det påkrevet at hver arbeidstaker skal utbetales en ekstra godtgjørelse på nærmere 1000 kroner for f.eks. et tre ukers opphold i Spania, når man får reise og opphold gratis pluss vanlig lønn. Fylkesmannen går videre ut fra at det bare er det «letteste» klientell som tas med på uenlandsreiser, slik at personalet får en mindre arbeidsbelastning enn normalt.

Kongstein kan ikke være enig i denne begrunnelse. Når vi er på ferieopphold er det heller tvertom, sier han. Det blir mer å gjøre enn vanlig.

«Rapport»s medarbeider vil erklære seg helt enig med Kongstein etter mange ganger å ha sett omsorgens personale komme hjem fra ferieopphold i inn- og utland med klientene. De er glade og fornøyde

og uten en klage, men tynne og slitne og bleke under solbrentheten. De kan fortelle om lange arbeidsdager, urolige netter, ekstra ansvar og påkjenninger på mange vis. De 50 kroner pr. dag må være fullt ut berettiget.

Det vil bli tatt kontakt med forbundene om saken.

Akershus

Fylkesmannen har anbefalt en utvidelse av E i k e b u dagsenter på Nesodden med et paviljongbygg og at det tas opp et byggelån på 505 000 kroner. Eikebu er en institusjon under Helsevernet for psykisk utviklingshemmede og ble opprettet i 1968 av Nesodden helselag som også driver hjemmet. Godkjenningen var imidlertid for fem år. Fra høsten 1970 etablerte kommunen undervisning for klientene, og siden høsten 1971 har Eikebu hatt lærer i full stilling foruten timelærer i musikk og andre aktiviteter. Gymnastikk og svømming er lagt til de kommunale skoler. Eikebu har i dag åtte klienter i alderen 3 til 60 år. Fire er i skolepliktig alder.

Emma Hjorths Hjem skal opprettholdes som sentralinstitusjon for Helsevernet for psykisk utviklingshemmede i Akershus i henhold til fylkets helseplan. Under den videre utbygging skal Emma Hjorth få en sterkere sentral faggruppe, som skal drive poliklinisk virksomhet både ved sentralinstitusjonen og ellers i fylket. En del av fylkets mindre institusjoner vil gradvis bli sanert mens utbyggingen konsentreres om nøkkelinstitusjoner, heter det i årsmeldingen for 1973 for helsestellet i Akershus. Flere dagsentra, attføring, vernede boformer og pedagogiske tiltak vil bli en viktig del av tilbudet.

Ca. 37 millioner kroner eller 13,4 prosent av totalutgiftene for fylkets helsestell gikk med til helsevern for psykisk utviklingshemmede i fjor. Folketrygden dekket 75 prosent av beløpet. Av de øvrige 25 prosent betaler fylket bare for sine egne pasienter, i alt 5,5 millioner. 3,7 millioner gjaldt Emma Hjorths Hjem, de øvrige 1,8 millioner kroner gikk til de 23 bi-institusjonene.

Oslo

Det hersker fremdeles uklarhet omkring den planlagte institusjon på Vardåsen. Til prosjektering og forberedende arbeider har Oslo kommune allerede investert 5 millioner kroner. Et kostnadsoverslag for første byggetrinn med cerebralparese-bygget, klinikkavdelingen og administrasjonsbygget lyder på 36 millioner kroner. Igangsettingen er stadig blitt utsatt på grunn av problemer med lånemidler og med vann- og kloakkarbeidene. Sykehusrådmannen mener at institusjonen av økonomiske grunner ikke bør bygges i inneværende langtidsperiode, og foreslår alternative løsninger for å avhjelpe den prekære mangel på pleieplasser. Fra sykehusutvalgets side er det gitt klarsignal for bygging av en mindre sykehusavdeling på Nordre Aasen i Oslo.

På G r i m e b a k k e n i Søndre Land har man i høst feiret 25 årsjubileum for fire av de ansatte. Ved en festlig sammenkomst for

medarbeidere som hadde lengst tjenestetid, ble de fire jubilantene hjertelig hyllet og takket. Tilsammen hadde de 30 funksjonærene som var tilstede mer enn 500 års tjenestetid. Det sier litt om stabiliteten innen arbeidsstokken.

Ragna Ringdals Daghjem og skoles nye feriested, Austvatn ble tatt i bruk i sommer. Feriestedet er Støttelagets gave til Ragna Ringdal-elevene. I alt har 70 elever fordelt på tre puljer hatt ferieopphold på Austvatn i sommer, og alle stortrivdes. Det har også vært leirskole med elever og idrettsledere, og feriested har helårshus og vil bli brukt til vinteren.

Østfold

Østfold fylkesutvalg har vedtatt å oppta et lån på 484 000 kroner i Husbanken til finansiering av et vernet pensjonat i Halden. Det skal oppføres på Hjortsberg og drives i tilknytning til Østerbo sentralhjem.

Telemark

Fylket skal bygge en institusjon for psykisk utviklingshemmede i Kragerø. Det blir en daginstitusjon for 16 pasienter som er kostnadsberegnet til 993 000 kroner, pluss utstyr og inventar for 80 000 kroner. Det er også planlagt et internat for seks elever med betjening.

Tre nye klientvillaer skal tas i bruk ved Dagsrudheimen i løpet av høsten. Hver villa får 27 plasser og er kostnadsberegnet til 1 870 000 kroner. Utvidelsen vil ikke gi mer plasser totalt, men gir anledning til sanering og nedtrapping ved de eldre avdelingene.

Møre og Romsdal

Ørsta kommune har satt i gang arbeid med bygging av daghjem og skole for psykisk utviklingshemmede ved Hovden barneskole. Nybygget skal inneholde to klasserom, to aktivitetsrom, arbeidsstue for voksne psykisk utviklingshemmede og svømmebasseng. Da det første spadestikket ble tatt, erklærte ordføreren i Ørsta at det har vært drevet et pionerarbeid ved Hovden skole når det gjelder integrering av de psykisk utviklingshemmede i normalskolen. Nybygget er kostnadsberegnet til 5 millioner kroner.

I Vanylven kommune planlegger man bygging av et daghjem. Kommunen har i de siste årene hatt en spesialklasse for psykisk utviklingshemmede barn ved Fiskå skole.

Lykkebo i Kristiansund har fått landsted med svømmebasseng og friområde for sine elever, «Lykkeland» i Kvisvik. Også andre institusjoner for handicappede vil få anledning til å benytte den deilige eiendommen. «Lykkeland» er ennå ikke det offisielle navnet, men det er betegnende for stedet, sier formannen i Lykkebos foreldreforening, Torleif Leren.

Treningssentret for psykisk utviklingshemmede i Skodje vil trolig bli klart for bruk fra nyttår. Sentret skal gi plass til 16 klienter, dels i internat, dels i daginstitusjon. Virksomheten blir vesentlig basert på gårdsdrift, husdyrhold, gartneri og en del verkstedstrening. Stor vekt vil bli lagt på den sosiale trening, slik at klientene i størst mulig grad kan bli i stand til å greie seg ute i samfunnslivet. K. B.

ANFINN NILSEN

Tømmermester

Skauvn. 15 - 4800 ARENDAL - Tlf. 23 965

JOHAN L. DAHLBERG

Blikkenslagerverksted - Fabrikk

Strømbusletta 4 — 4800 ARENDAL

Telefon 23 599

A.s Lerums Saftfabrikk

Telefon 52 a — Sogndal i Sogn

Kvalitetsprodukter i Saft og Syltetøy samt
Hermetisk frukt. Salg over hele landet
Lerums Safter, Syltetøyer og Hermetisk frukt
er garantert rene naturprodukter,
tilsatt kun sukker.

TORGERSEN & CO. A/S
OSLO — FAGERNES

GUNNAR LENSBERG A/S
(Tidl. Andersen & Lensberg)
Tlf. 29 213 - 29 243 — 3170 SEM
Alt i graving — Opplessing og transport
Eget pukkverk

GRORUD BOK & PAPIR
Bergensvn. 8 - Tlf. 25 38 76 - Grorud
Bøker - Papir - Skrivesaker

SØGAARD VARETREKK
Postboks 55 — 3109 Lofts-Eik
Telefon Tønsberg 16 011

THOROLF KRISTIANSEN
Kjøtt — Fisk — Kolonial
Åsheim - Ås
Telefoner: Ås 16 - 154 - 371
Vel assortert i dagligvarer

BRUK SPESIALISTEN!
All slags sandblåsing av glass, møbler
og metaller — 25 års erfaring
TRYGVE ORFJELL
Normannsgt. 31. - Oslo - Tlf. 68 45 70

EDB SENTRALEN A/S MOLDE
Molde — Sentralbord 53 833

MASCOT
Tobakk — Frukt — Sjokolade
ved Hotell Vic
PORSGRUNN

BRØDR. HANSEN SANDTAK
Tollnes pr. Porsgrunn - Tlf. 51 246

TERMOSTATER
MÅLEAPPARATER
REGISTRERPAPIR
SOLBERG & ANDERSEN A/S
Brynsveien 5 - OSLO 6 - Tlf. 19 10 00

ROBERT VARPE TREVAREFABRIKK
Teie — Telefon Tønsberg 21 3 45

GUTTORM HENDEN
INGENIØR- og RØRLEGGERFIRMA
Torshovgaten 4 — Oslo
Telefon 37 91 32

TORØD DAGLIGVARE
Kjeld Hansen
Ass. Landhandel
Torød — Telefon Tønsberg 22 360

A. TORP
Regnskapskontor
Tlf. 21 74 85

FOLLO KJØTT OG SPEKEMAT A/S
Oppegård
Kjøtt - Flesk - Pølsevarer og grønnsaker
Telefon 80 31 45

A/S BUSSTRAFIKK
SKIEN

JANSENS BLOMSTER
Sandnes — Telefon 61 142

SANDNES KALKBRÆNDERI
Strandgt. 131
Sandnes — Tlf. 61 727

KURANT ARMATUR
Metallstøperi — Belysningsarmatur
Halden — Telefon 84 882

ROLF GROTH
Kjøtt og Pølsevarer
N. Bankegt. 6 — Telefon 1615
Halden

OSVALD HOLMEN A/S
AUT. RØRLEGGER — RØRHANDEL
Gjøvik — Sentralbord 72 200

LARS T. VIGRE
SKOTØYFORRETNING
Sandnes — Tlf. 61 282

JOSDALS FYSIKALSKE INSTITUTT
Langgt. 50
Sandnes — Tlf. 62 366

MIN GULLSMEDFORRETNING
finner De i Wesselgården i Asker sentrum.
Velkommen til et besøk i en hyggelig forretning. Reparasjoner utføres.

ASKER GULL OG SØLV
Gullsmed Fr. Claudi — Tlf. 78 10 84

BRØDR. HETLAND A/S
Trelastforretning — Høvleri
Bygningsartikler — Entreprenørfirma
Ferdighus — Ferdighytter
Bryne (044) *81 090
Sandnes (045) *61 000
Skarnes 1 126

BERG HANDEL
Alt i dagligvarer
Berg st. — Telefon 95 203

TORP BENSIN OG SERVICE
ERLING EKEDAL
Bensin - Olje - Vask - Smøring
Fredrikstad — Tlf. 14 189

Kirkenes — Stavanger — Lillehammer — Borgheim — Kongsvinger
Mandal — Trysil

BILREK.
Bjørn Rist & Co.
Telefon 1 574 - Kirkenes
Telegr.adr.: «Bilrek»
Opel - G.M.C. - Bedford - Vauxhall
Chevrolet
Oljer - Bensin - Bilgummi - Rekvisita
Forsikring

ETO SPARKJØP A/S
2200 Kongsvinger - Tlf. 14 8 84

L. HVIDING
Likkistefabrikk
Stavanger - Telefon 28 772 - 36 479
Begravelsesbyrå Telefon 28 772
Privat telefon 36 758

MANDALS SPAREBANK
Mandal
*
Etablert 1840

AAS KAFETERIA - KIOSK
v/riksv. 10 (Drammen—Kongsberg)
38 km fra Drammen, 3,5 km fra Kongsberg
Småretter - Smørbrød - Kaffe - Camping
Anledning til fiske — Tlf. Kongsberg 1142

Besøk
BOLLA KONDITORI
Skagen 14 — Stavanger — Tlf. 20 895

LEIF W. HANSEN
Gullsmedforretning
Prostebakken 2 — Stavanger
Telefon 25 209

LARS GRØNVOLD
Byggmester & Entreprenørforretning
Lillehammer — Sentralbord 51 636

TRYSIL SYSTEMHUS A/S
2420 TRYSIL — Tlf. *15 - *137 - *278

GUNDERSENS KAFFE
Byens beste
E. GUNDERSEN
2200 Kongsvinger

FRITHJOF SALVESEN
Mandal — Telefon 61 596
Bok-, Aksidens- og Offset-trykkeri

MØBLER OG BÅTINNREDNING
Vi utfører innredning på alle typer båter
Storveien 25 - Tlf. 27 180 - Gressvik

E. KRISTOFFERSEN
JÅNN KRISTOFFERSEN
GULLSMEDER
Kongsvinger
Godt utvalg i presangartikler

JOHN JOHNSEN
Trykkeri
Levanger — Telefon 81 723

WESCHE BLOMSTERFORRETNING
Inneh.: Svein Fiskvik
Levanger — Telefon 81 140

JOH. BAKKELI
MALERMESTER
(inneh. malermester Sverre Bakkeli)
Bygnings-, skips- og skilt-maling
Tapetsering — Gulvbelegg
Etabl. 1914 — Telefon 62 166
— HARSTAD —
Distriktets største forretning i bransjen
Egen farvehandel

GLASSMESTER SVERRE SALTVEDT
Alt i glass
Haugesund — Tlf. 24 286
SALTVEDT GLASS
Kopervik

REIDAR F. CHRISTENSEN
BAKERI & KONDITORI
Gressvik Telefon 27 202
Utsalg: Brogt. 17 Telefon 12 657

HANS A. ULVEBNE
Blikk- kopperslagermester
Kirkegt. 200 - Telefon 23 525
Haugesund

INDUMONT A/S
Mek. Verksted — Industriservice
Jernbanealléen 27 - 3200 SANDEFJORD
Telefon 64 195

HALDOR VIRIK
SKIPSREDERI
Sentralbord 66 771 - 3200 SANDEFJORD

Kristiansund N. - Kongsberg - Hønefoss - Egersund - Gjøvik - Moss
Trondheim - Ålesund - Tønsberg - Kopervik - Nesbyen - Vennesla

ODDSTØL RADIO
Spesialforretning i Radio og TV
KRISTIANSUND N.
VELG KVALITET — VELG PHILIPS

KONGSBERG
I nye moderne lokaler i byens sentrum finner De banken vår
Vi ser fram til Deres besøk
Hilsen
SANDSVÆR SPAREBANK

SVERRE BRODAHL
SPORT - CAMPING - FISKEUTSTYR
SKI - VÅPEN
Stabellsgt. 13 - Hønefoss - Tlf. 22 888

TENGS FINA SERVICE
FINA BENSIN OG OLJER
Egersund — Telefon 91 993

JOHS. BØRRESEN
Møbel-, Teppe- og Utstyrsforretning
Gjøvik — Tlf. 71 317

FINN MALTERUD
Gjøvik — Telefon 72 125
Volvo-forhandler

KJELL BAKKEN
Byggmester og Entreprenørforretning
Autorisert i gruppe A, B, C1, D1
Moss
Fr. Solies vei 22 - Telefon 57 329

NILS VIKEN
Nygard st. pr. Gjøvik
Assortert forretning

VESTFOLD FERDIGBETONG A/S
Inneh.: A. Rui
Ferdigbetong i alle kvaliteter
Tønsberg Telefon 13 927
Sandefjord Telefon 67 202

CHR. SØRENSEN
Slakterforretning
Kopervik — Telefon 159

A. H. EIDAL
Moderne møbler — Radio — TV
Nesbyen

VENNESLA FYSIKALSKE INSTITUTT
Inneh.: Fysioterapeut Svein Haugland
Vennesla — Telefon 55 201

A/S TRONDHJEMS PAPIR- & PAPFABRIK
Trondheim — Telefon 20 706

ARTHUR M. SPERRE
Agentur — Kommisjon
Kirkegt. 25 - Telefon 21 032 - Ålesund

ARTH. JAHNSENS EFTF.
K Jahnsen
Alt i Møbler
3100 TØNSBERG — Telefon 11 315

ILSTAD & PEDERSEN A/S
BYGGMESTERFIRMA
Bodø — Telefon 21 449
Nybygg og Reparasjoner

STÅL & ALUM. SVEIS A.S
Tenvik
Nøtterøy — Telefon 83 318

Fotograf
STRAND
Kongsberg

VALKYRIEN SKOMAGASIN A/S
Valkyriegaten 3 - Tlf. 46 34 64
OSLO

SIVILINGENIØR
OLE HELMER SJO
M.N.I.F. — M.R.I.F
Rådgivende ingeniører i byggeteknikk
Bryne — Telefon 81 568

Besøk
HALDEN MØBELFORRETNING
ALT I MØBLER
Ropslagergt. 19 (tidl. Dovre Skofabrikk)
Halden — Telefon 82 534

BØRGE UNDHEIM
Hønseri
BRYNE — Telefon 84 355
Bankforbindelse: Time Sparebank
Postgiro 6 66 61

BJ. TANGEN
Heidemannsgt. 31 - 2300 Hamar
Telefon 23 2 43
Kolonial - Tobakk - Frukt

ROLF FURUSETH
Entreprenørforretning
Dal — Eidsvoll — Tlf. 76 15 05
Nybygg og reparasjoner

KNUT OFSTAD
Gullsmed
Namsos — Telefon 72 662

KIRKEGATENS KJØTTHANDEL
Alt i Kjøtt — Flesk — Pølser
Kirkegt. 55 — Ålesund — Tlf. 24 268

M. HAUGLAND
Trelast- & Entreprenørforretning
BORKENES

BYGGMESTER
BIRGER PEDERSEN A/S
Entreprenørforretning
Namsos — Sentralbord 72 355

HAMAR BETONGFABRIKK A/S
Ferdigbetong
Hamar — Telefon 22 223

Greåker Glass- og Rammeforretning
Inneh.: Erling Jensen
Utfører alt i glassarbeide
Greåker — Tlf. 61 523

TVETERS BARNEKLÆR
Storgt. 7 - Kongsvinger - Tlf. 14 3 22
Vi selger kvalitetsvarer fra 0 til 12 år
Distriktets største utvalg

★
MANSTAD KJØTT & KOLONIAL
Inneh.: Øivind Karlsen
Ass. Dagligvareforretning
Manstad — Onsøy Tlf. 33 277
★

KARL JOHANSGATENS BENSINSTASJON
Bensin - Oljer - Service
Sarpsborg — Telefon 53 506

ØSTFOLD BILLAKKERING
Moderne lakkeringsverksted
Ludv. Engesvei 21 - Tlf. 56 795
Sarpsborg

Ved besøk i TVEDESTRAND
anbefales min kafé
Trygve Arentsen & Co.
Bakeri og Konditori

SUNDAL MEIERI A/L
Melk gir styrke
Sunndalsøra — Telefon 91 130

TO-TAKTSERVICE A/S
Salg og Service av
Evinrude utenbordsmotorer
Askeladden Plastbåter
Pankovn. 6 — Ørebekk — Tlf. 27 633

Velkommen til
RISUM SERVICESENTER
Inneh.: Arne Høibø
Vask - Olje - Smoring - Rekvisita
Halden — Telefon 84 496

ALVHILD JØRGENSEN
Håndarbeider - Garn - Brukskunst
NOTODDEN — Tlf. 11 693

Jernkonstruksjoner - Oljefyringstanker
Dører og Porter - Trykktanker
Cyklonanlegg
EINAR ØGREY
Mek. Verksted
Vågsbygd - 4600 Kr.sand S. 1 Tlf. 12325

E. SOLBERG & CO. A/S
Råde - Telefon Moss 74 191
Alt i Jern- og Bygningsartikler

PHILIP HAUGE
AKSJESELSKAP
Elektroteknisk fabrikk
Nesttun pr. Bergen - Telefon (05) 273354

HANS HAGEN
Mekanisk Verksted
Nye Teglverksvei 19 - 4600 Kristiansand S.
Postboks 1055 — Telefon 24 4 38 - 15 6 25
Postgiro 30 61 96
Bankgiro 9405.05.21367

TERJE SØRHUUS
Antikviteter
Lilletorvet - 3250 LARVIK - Tlf. 81 858

Velkommen til
STAVE DAGLIGVARER
Godt utvalg
Farriseidet Telefon 82 195
Torstrand » 81 465
3250 LARVIK

NØSTEBU
Spesialforretning i Garn og Trikotasje
Nansetveien 98 — Telefon 85 835
3250 LARVIK

ERLING HANGREY
Urmaker — Alt i Ur
Torget 2 — 3250 LARVIK — Tlf. 81 743

A/S BYGGTEKNIKK
Kjøbmannsgt. 8 — Sentralbord 20 080
Trondheim

BLÅBÆRSVINGEN KOLONIAL
Blåbærsvingen 7 — 4620 VÅGSBYGD
Telefon Kristiansand S 11 727
Alt i Dagligvarer

BESØK
WIGS FYSIKALSKE INSTITUTT
Strandgt. 17 - Telefon 72 9 56 - Gjøvik

Besøk
ELVINE KAFETERIA
Marvikveien 2 b - 4600 KRISTIANSAND S
Telefon 26 880
Assortert middagsmeny
Hjemmeservering — Lokalutleie

SANDSJE MEK. VERKSTED
Inneh.: Skorge og Kleppan
3160 STOKKE — Telefon 340
Fabrikasjon av:
Trebearbeidingsmasker og Verktøy

Ta en stopp ved
RØLLESHAUGEN
Med god mat og en forfriskning
3037 GALLEBERG
Telefon Sande i Vestfold 1838

FYSIOTERM
Fysikalsk Institutt
Kristiansund N. Telefon 74 450

MELØEN MEK. VERKSTED
Kristiansund N. — Tlf. 71 838
Monteringer og Motorreparasjoner

A/S CURINGSENTRALEN
Strandgt. 3/5 — Gjøvik
Sentralbord 74 0 09
Produsent av STJERNEDEKK

A/S LYSKOPI
Nordregt. 23
Trondheim — Telefon 22 640

Besøk
SEEBERGS PARFYMERI OG HERREFRISØR
Sommerfeldtsgt. 3 - Gjøvik - Tlf. 71 934

FORUS PUKKVERK
Sand og pukk
Lura — Sandnes
Tlf. 75 665 - 72 200

A/S TRE OG FLIS
Alt i Gulvbelegg — Parkett
Blomsterdalen — Telefon 76 674

TRICO
Elsa Schrøder Toft
TRIKOTASJEFORRETNING
Telefon 183 - Privat 121 — Brønnøysund

GJØVIK STENINDUSTRI
Monumenter - Skifer - Bygningsplater
Pent arbeide
Gjøvik — Telefon 71 374

MELLEMSTRANDS TREVAREINDUSTRI
MØBELPRODUKSJON
Vigrestad — Jæren
Telefon Vigrestad 87 130

GLÅMDALEN FYSIKALSKE INSTITUTT
Engensgt. 1 - 2200 Kongsvinger - Tlf. 15 1 12

BRØDR. BALSTAD & CO.
Møbelforretning
Strandvn. 25 A — Telefon 24 198
Trondheim

AGDER METALLVAREFABRIKK
Stenklev, Arendal — Tlf. 21 227

For god — nvbrent kaffe
Legg veien om
KAFFESPESIALEN
Storgaten 11 - Sandefjord - Tlf. 62 555
Husk kaffe-automaten
Den står til tjeneste døgnet rundt

A/S STOKKE PUKKVERK
Stokke — Tlf. 327
Pukk - Singel - Veigrus

GRILLEN
Kafeteria - Friluftsservering
Selskapslokaler
Telefon HOLMESTRAND 51 460
Rådhusgt. 11

AUSTVOLL MØBELFABRIKK
Sandnes — Tlf. 62 349
Overfalsede skapdører

Larsen Freseverktøy
K. LARSEN A/S — Verktøyfabrikk
Stokke — Telefon 86

DAL TREVAREFABRIKK
Eidsvoll — Telefon 76 10 12
ALT I TRELAST

ARENDAL FYSIKALSKE INSTITUTT
Telefon 21 083 — Arendal

O. K. ELEKTRISKE
Aut. installatør i Stavanger og Hetland
Stavanger — Telefon 22 096

SKAL DE KJØPE
SOVEROMSMØBLAR?
Sjå då først våre modeller.
Desse er Stilfulle - Prydfulle og Praktiske
Skogen Møbelfabrikk A/S
Rødland — Tlf. Velandsnes 60 b

MØBLER & LYS A/S
Alt i Møbler og Lamper
Sellebakk — Tlf. 14 341

FAG-FOTO
Leif Sørlie
Larvik — Telefon 81 317

JOHAN SANENGEN A/S
Glassmesterverksted — Glass-sliperi
Thorbjørnsensgt. 17
Tlf. 12 501 — Fredrikstad

H. LØVOLD
Fiskeforretning - Fast bilrute
Namsos — Telefon 72 773

RØNNEBERG & CO.
Fothelsesenter
Off. aut. protesetekniker
Nykirkebakken 9 — 4000 Stavanger

EVENSEN & EVENSEN
Aut. Entreprenørforretning
ALT I MUR - TRE - BETONG
Tlf. 52 147 — Lillehammer

Nå kan De få
KJØLEAGGREGAT I MATBUA
Leveres av Lynis Kjølesutstyr
L. SØRENSEN MEK. VERKSTED
Køhlersv. 3 - Stavanger - Tlf. 24 017

KARL HOLM
Slakter og Pølsemakerforretning
Arendal — Tlf. 21 134

P. HASSELØ & CO.
Kolonial - Sild - Fisk - Glass - Krustøy
Tingvoll — Tlf. 71

E. JONASSEN & CO.
Kristiansand S.
Delikatesseforretning —
Daglig nylaget fiskemat
Telefon 22 433

TORBJØRN GRANDE
Byggmester
Verdal — Telefon 78 612
Privat Steinkjer 43 158

LØVSTRØM & NERLAND A/S
Herreekvipering
Folkets Hus - Telefon 25 704
Hamar

STAVANGER RØKERI
Stavanger — Telefon 23 584

LEIF ROTMO
Ass. landhandel
Helgådalen — Tlf. Verdal 80 473

GARDINER — TEPPER
SVELLAND
Byens utstyrsmagasin
Haraldsgt. 140 - Haugesund - Tlf. 21 222

A/L NAMDAL KORNSILO
Namsos — Telefon 73 196

DALE's REDERI
5228 Lepsøy — Telefon (05) 27 78 21

Besøk
ÅSPAVILJONGEN RESTAURANT
God mat — God utsikt
3000 Drammen — Telefon 83 37 47

BRØDR. MYRHAUGEN
Murmestere
Trones — Telefon 63 018
SANDNES

ANDERS LØCHEN FOGTH
Spesialforretning i briller og kikkerter
Søndre torv, Hønefoss
Telefon 21 437 — Hønefoss

FOTOMAGASINET
Film, fremkalling, kopiering, albums, rammer
Dagny Holthe
N. Storgt. 1 — DRAMMEN
Telefon 83 38 32

DRAMMENS SVEISEVERKSTED
Bjørnstjerne Bjørnsonsgt. 104 - Drammen
Telefon 83 74 83
ALT I SVEISEARBEID
Utleie av mobilkran

ODD FELLOW
mottar sluttede selskaper — Brylluper
Bisettelser — Mottagelser etc.
Engene 6 - 3000 DRAMMEN - Tlf. 83 53 89

Besøk
GRILLEN KAFETERIA
Ø. Storgt. 4—6 — Telefon 83 19 36
3000 DRAMMEN
Hjembakte kaker — God mat
Levering av snitter og koldtbord

GULV- OG TAKBELEGG KOMPANIET
Inneh.: Brødr. Myklebust
Postboks 170 — 4051 Sola
Tlf. 50 807 - 50 832 — Stavanger

EGERSUND FRYSERI A/S
Egersund — Sentralbord 91 511

C. H. EVENSEN
Elektriske ovner for industrien
Fredrikstad — Telefon 21 076

Ronsenprodukter i rikholdig utvalg får De hos
THV. ENDERUD & CO.
«Ronsensentret» Storgt. 1, Telefon 21 388
Hønefoss
Ellers alt i rokesaker, konfekt og lesestoff
Distriktets eneste aut. Ronson-Service

Ragnar Olsen Karosseriverksted
Utfører all slags Karosseri og Opprettingsarbeid
Kalbergvn. 6 Tlf. 55 1 83 - 1500 Moss

Føreland Karosserifabrikk A/S
Spes.: Lettvekts Stålkarosseri
Øverbø pr. Kristiansand S. - Tlf. 38 005

SKOTØYMAGASINET
Telefon 3076 — ÅRNES
Skotøy — Herreekvipering
Sportsartikler — Møbler

BRØDR. AAKVIK A/S
Entreprenørforretning
Ålesund — Sentralbord 24 651

HAFSLUND VULK A/S
Utfører banepålegging - Avbalansering
Omlegging - Reparasjoner
Isevn. 59 - Sarpsborg - Tlf. 67 452

STÆRKEBYE TRYKK
Alt i trykksaker
3051 Mjøndalen - Tlf. Drammen 82 62 56

WOLD & HANSEN
Lerdalsgt. 21 - Strømmen
Telefon 71 22 67
Blikkenslagerl - Alt i bygningsarbeide

STANGE ELEKTRISKE
Elektrisk forretning
Aut. installatør
Telefon 31 430 — Stange

FREMKALLING — KOPIERING
Den beste service, hurtigste levering til rimeligste priser får De når De sender Deres filmer til
Døhlens Fotolaboratorium
Strømmen

SOLVANG BENSIN & SERVICE
Synnøve og Vigleif By
Furnesvn. 111 - 2300 Hamar - Tlf. 22 6 65
Vask - Smøring - Oljeskift - Rekvisita
Parafin - Fyringsolje — Kiosk: Tobakk -
Frukt - Sjokolade - Is - Mineralvann

MOSJØEN SKOTØYMAGASIN
C. M. Havigsgt. 14 - Tlf. 70 251
ALT I SKOTØY
Mosjøen

A. OPSAHLS EFTF.
Gunnar Erichsen
Kjøttforretning
Telefon 86 20 94 — SKI

LILLESTRØM KONFEKSJON
LILLESTRØM
HERRE-. GUTTE- og PIKEKLÆR

SVERRE MAGNUS GISET A/S
Optiker
Hamar — Tlf. 21 230

EINAR ØVERLI
TRELASTHANDLER
Hamar — Tlf. 23 692

EIVIND J ALHAUG
ENTREPRENØR
Hamar — Tlf. 22 954

De får mange tips ved en rundtur i vår forretning. — Gå innom
SIG. BERGERSEN
Nittedalsgt. 19, Lillestrøm, Tlf. 71 13 03
Glass - Stentøy - Kjøkkenutstyr -
Damevesker - Parfyme - Leketøy

KLAUS LANGSHOLDT
Aut. Rørleggerfirma
1700 Sarpsborg — Telefon 53 9 88

HOTELL SOCIETETEN
Vertskap: Marit og Finn Vik
3080 Holmestrand — Telefon 51 7 98

OLAVSENS ELEKTRISKE
Aut. Installatør
Fredrikstad — Telefon 15 275

A/S DANTHERM
Varmluftaggregater
Tønsberg — Telefon 12 121

HUMLEN INDUSTRI A/S
6020 Vegsund
Telefon Ålesund 41 360

NOREMA A/S
Sentralbord 25 090 — Vangsveien 100
2300 HAMAR

SVERRE BJERKELI
Alt i Kjøtt og Pølsevarer
Telefon 23 505 — 2300 HAMAR
Husk Pølsebua på Østre Torg

STOR-VASK A/S
Telefoner 26 666 - 27 696
SKIEN

OSCAR BERG A/S
Tekstilmagasin
Stjørdal — Telefon 94 433

MATHISENS FOTO & RAMMEFORRETNING A/S
Alt i Foto og Ramme
Stoltenbergsgt. 10 — Telefon 11 401
3100 TØNSBERG

BARDA HOBBY A/S
Alt i Hobby og Leketøy
1600 FREDRIKSTAD — Telefon 16 340

BENYTT
Geo Selskapsmat
GEO VARESENTER
Åsgårdstrand - Telefon 81 004

EUGEN SØRENSEN
Tepper — Møbler
Holmestrand — Telefon 51 207

H. A. DAHLS MØBELFORRETNING A/S
Møbler — Tepper
Brevik — Telefon 70 034

J. DAHLE
Mek. Verksted og Metallstøperi
Nygt. 26 - 7000 Trondheim - Tlf. 23 614

Ålesund — Sør-Audnedal — Molde — Stavanger — Voss — Arendal

A/S SERVICE
Ålesund — Telefon 21 517
Radio — TV

ARNE A. WAMS EFTF.
ALT I DAGLIGVARER
Tlf 85 70 07 — Vikersund

AUDNA BRUK
Alt i trelast for nybygg og reparasjoner
Sør-Audnedal — Telefon 65 140

SANDAR BILLAKKERING
Haukerød
Sandefjord — Telefon 75 266

MATHIAS JULNES
Byggmester
Molde Telefon 53 042

A/S CENTRUM VULK
Munkegt. 2 — 4800 ARENDAL
Telefon 22 490

O. NORVE A/S
Ålesund — Sentralbord 25 740
Trelast — Bygningsartikler

RØEDS TREVARE A/S
3200 SANDEFJORD
Produsent av Tun-Døren
Telefoner: 64 031 - 61 236

Hundhammer Eskefabrikk A/S
Konditoresker — Smørbrødesker
Trådstiftesker — Fittingesker
Meteremballasje
Mariero — postadr. 4010 Stavanger
Hillevåg - Tlf Stavanger 36 503, 29 160

TJØSTHEIM & CO.
ENTREPRENØRFORRETNING
Spes.: Undervannsarbeide
O. Holmegt. 30 - Stavanger - Tlf. 29 237

ARNE MOEN
Byggmester — Entreprenorforretning
Molde — Sentralbord 51 088

ASBJØRN VIKHAGEN
Blikkenslagerverksted
Ventilasjonsanlegg
Molde — Telefon 52 105

ELVIN LINDSTRØMS EFTF.
Gunv. Hamre
Granit og Marmorsliperi
Stavanger — Tlf. 25 612

OTTO JOHANSEN A/S
Alt i Herre- og Ungdomsklær
Arendal — Telefon 21 122

PARK HOTEL LILAND
Voss — Telefon 11 322
LILANDS TURISTHOTELL
Bulken — Voss — Tlf. 14 258

TORGER NAVERSEN
Aut. Rørleggerbedrift
STAVANGER
Telefon 23 383

Utgiver:
SAMORDNINGSRÅDET FOR
ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
Postboks 167 — 1324 LYSAKER
Returadresse: AUG. HANSSENS FORLAG
ØVRE SLOTTSGT. 5, OSLO 1

ORKERØD SELVBETJENING
Inneh.: B. Nordnes

Alt i Dagligvarer

Rambergvn. 24 - Jeløy - Telefon 53 717

AASMUND SOLLID
Tømmermester og Entreprenørforretning

Administrasjon — 9250 Bardu
Postboks 220 — Telefon 168
Avd. Ofoten—Ankenesstrand, Teknisk avd.
Telefon Narvik 56 296
Avd. Tromsø, Fergevn. 4, telefon 98 381

Bankforbindelse:
Bardu Sparebank
Narvik Handelsbank A/S
Postgiro 8 54 54

SKI BYGG

Telefoner: 86 10 19 - 86 10 37

Bygningsartikler

Grafia Boktrykkeri - Oslo